

ORIGINAL ARTICLE

Challenges and Opportunities of Using Artificial Intelligence in Elementary Education: From the Perspective of New Teachers

Mahya Zarenasab¹ , Zahra Jamebozorg^{*2}

1. Master's student in Educational Technology, Allameh Tabatabaee University, Tehran, Iran.

2. Associate Professor, Educational Technology Department, Allameh Tabatabaee University, Tehran, Iran.

Correspondence:

Zahra Jamebozorg
Email:
jamebozorgzahra@ymail.com

Receive Date: 11/Jan/2025

Revise Date: 09/Feb/2024

Accept Date: 13/Mar/2025

Publish Date: 21/Mar/2025

How to cite:

Zarenasab, M & Jamebozorg Z. (2025). Challenges and Opportunities of Using Artificial Intelligence in Elementary Education: From the Perspective of new Teachers. *Technology and Scholarship in Education*, 5 (1), 35-50.

ABSTRACT

In the present era, marked by significant technological advancements, artificial intelligence (AI) has emerged as one of humanity's most innovative achievements, garnering attention across numerous fields. Education, as a cornerstone of societal development, has not been exempt from these transformations. AI, as a novel tool, offers new opportunities to enhance the quality of education at various levels, particularly in primary education, which forms the foundation for learning and talent development. This study explores the challenges and opportunities associated with the use of AI in primary education from the perspective of novice teachers. The research method is descriptive and correlational in nature. The target population consisted of 260 novice teachers enrolled at Tabriz Farhangian University in the academic year 2019. The sample size was determined to be 155 individuals using Cochran's formula. A researcher-developed questionnaire comprising 32 items was used to collect data. The data were analyzed using PLS 4 software and structural equation modeling. The findings reveal that, despite being aware of AI's potential benefits in education, novice teachers encounter several challenges in utilizing it in the classroom. These challenges include the loss of independent and creative thinking, AI's limitations in understanding and responding to needs, reduced human interaction, difficulties in detecting cheating, the need for appropriate professional development and training, the requirement for AI-related knowledge and expertise, and the production of inaccurate or misleading content. However, novice teachers also recognize multiple opportunities for leveraging AI to improve the quality of primary education. Ultimately, this article provides recommendations for overcoming the challenges and effectively utilizing AI in elementary education.

KEYWORDS

Artificial Intelligence Challenges, Artificial Intelligence Opportunities, Artificial Intelligence, Elementary Education, New Teachers.

«مقاله پژوهشی»

چالش‌ها و فرصت‌های استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی: از نگاه نومعلمان

محیا زارع نسب^۱ , زهرا جامه‌بزرگ^{۲*}

چکیده

در عصر حاضر که شاهد تحولات چشمگیری در عرصه فناوری هستیم، هوش مصنوعی به‌عنوان یکی از نوین‌ترین دستاوردهای بشر، توجه بسیاری از حوزه‌ها را به خود جلب کرده است. آموزش و پرورش به‌عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه جوامع، از این تحولات بی‌نصیب نمانده است. هوش مصنوعی به‌عنوان ابزاری نوین، فرصت‌های جدیدی را برای ارتقای کیفیت آموزش در سطوح مختلف، به‌ویژه در آموزش ابتدایی که پایه یادگیری و شکوفایی استعدادها است، فراهم می‌کند. مقاله حاضر به بررسی چالش‌ها و فرصت‌های استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی از دیدگاه نومعلمان می‌پردازد. روش پژوهش، توصیفی و از نوع مطالعات همبستگی است. جامعه مدنظر، نومعلمان ورودی سال ۹۸ دانشگاه فرهنگیان تبریز به تعداد ۲۶۰ نفر بود. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۱۵۵ نفر تعیین شد. از پرسش‌نامه محقق ساخته ۳۲ سؤالی جهت جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار PLS ۴ و مدل معادلات ساختاری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. یافته‌های پژوهش نشان داد که نومعلمان با وجود آگاهی از مزایای بالقوه هوش مصنوعی در آموزش، چالش‌های متعددی را در استفاده از آن در کلاس درس مشاهده می‌کنند. این چالش‌ها شامل از دست دادن تفکر مستقل و خلاق، محدود بودن هوش مصنوعی در درک و پاسخ به نیازها، از دست دادن تعامل با انسان‌ها، چالش در تشخیص تقلب، نیاز به آموزش و توسعه حرفه‌ای مناسب، نیاز به دانش و تخصص در هوش مصنوعی و تولید محتوای نادرست و گمراه‌کننده است. با این حال، نومعلمان همچنین فرصت‌های متعددی را برای استفاده از هوش مصنوعی در جهت ارتقای کیفیت آموزش ابتدایی قائل هستند. درنهایت، مقاله حاضر پیشنهادهایی را برای غلبه بر چالش‌ها و استفاده مؤثر از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی ارائه می‌دهد.

واژه‌های کلیدی

چالش‌های هوش مصنوعی، فرصت‌های هوش مصنوعی، آموزش ابتدایی، نومعلمان.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.
۲. دانشیار گروه تکنولوژی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

نویسنده مسئول:

زهرا جامه بزرگ
رایانامه:

Jamebozorgzahra@ymail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۲۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۱/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۲۳

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۱/۰۱

استناد به این مقاله:

زارع نسب، محیا و جامه‌بزرگ، زهرا. (۱۴۰۴). چالش‌ها و فرصت‌های استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی: از نگاه نومعلمان. فناوری و دانش پژوهی در تعلیم و تربیت، ۵ (۳۵(۱)-۵۰).

مقدمه

تطبیق آموزش با سبک‌های یادگیری فردی، مشارکت دانش‌آموزان و مطلوبیت نتایج تحصیلی را افزایش دهد (چیمبا ابیولا ادن و همکاران، ۲۰۲۴). به این ترتیب، می‌توان از پتانسیل‌های هوش مصنوعی برای ایجاد محیط‌های آموزشی عادلانه، فراگیر و مؤثر بهره‌برداری کرد. با توجه به این فرصت‌ها، انجام تحقیقاتی جامع و دقیق در این زمینه ضروری است تا بتوان راهکارهای مناسبی برای استفاده مؤثر و مسئولانه از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی ارائه داد. این تحقیقات می‌توانند به سیاست‌گذاران، معلمان و دانش‌آموزان کمک کنند تا از مزایای هوش مصنوعی بهره‌مند شوند و در عین حال با چالش‌های آن به‌طور مؤثر مقابله نمایند (کرامپتون^۶ و همکاران، ۲۰۲۲؛ خوزه و خوزه^۸، ۲۰۲۴؛ لامپو^۵، ۲۰۲۳؛ پدرو و همکاران، ۲۰۱۹). این فناوری می‌تواند وظایف اداری را خودکار کرده و به معلمان اجازه دهد تا زمان بیشتری را به برنامه‌ریزی دروس و بهبود آموزش اختصاص دهند (چیمبا ابیولا ادن و همکاران، ۲۰۲۴). یادگیری شخصی‌سازی‌شده و انطباقی، خودکارسازی وظایف اداری، تسهیل یادگیری الکترونیکی، افزایش شمولیت، تصمیم‌گیری مبتنی بر داده، گیمیفیکیشن و افزایش تعامل، تحلیل و پیش‌بینی رفتار و بهبود ارزیابی، فرصت‌هایی است که نمی‌توان آن‌ها را نادیده گرفت (ایواناشکو^۹ و همکاران، ۲۰۲۴). همچنین، هوش مصنوعی می‌تواند انگیزه یادگیرندگان را افزایش دهد، ایجاد قالب‌های یادگیری را بهبود و بنماید و به عنوان تسهیل‌کننده و کمک آموزشی استفاده شود (ایواناشکو و همکاران، ۲۰۲۴). از سویی، یادگیری انفرادی، افزایش سرعت تدریس، ارائه بازخورد و کاهش هزینه‌های نظام آموزشی را به همراه دارد (جعفری و همکاران، ۱۴۰۲). استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی در بهبود فرایندهای آموزشی، ارتباط با معلمان و دانش‌آموزان، و ایجاد امکاناتی برای افراد معلول مناسب است (بابایی و همکاران، ۱۴۰۲).

استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی می‌تواند تجربه‌های یادگیری را بهبود بخشد و به دانش‌آموزان کمک کند تا مهارت‌های قرن بیست و یکم را کسب کنند (راتور و همکاران، ۲۰۲۳)؛ و با ارائه آموزش‌های شخصی‌سازی‌شده، منابع آموزشی

هوش مصنوعی^۱ توانایی یک ماشین یا سیستم کامپیوتری برای شبیه‌سازی و انجام وظایفی مانند استدلال منطقی، یادگیری و حل مسئله است که معمولاً به هوش انسانی نیاز دارند و با کاربرد الگوریتم‌ها و فناوری‌های یادگیری ماشینی به ماشین‌ها توانایی اعمال برخی مهارت‌های شناختی و انجام وظایف به صورت خودکار یا نیمه‌خودکار را می‌دهد (موران‌دین-آهورما^۲، ۲۰۲۲). هوش مصنوعی فرصت‌های متعددی را برای بهبود و تحول آموزش فراهم می‌کند. یکی از مهم‌ترین این فرصت‌ها، امکان ارائه تجربیات یادگیری شخصی‌سازی‌شده است. سیستم‌های یادگیری انطباقی مبتنی بر هوش مصنوعی قادرند محتوا، سرعت و سطح دشواری مطالب آموزشی را بر اساس نیازهای منحصربه‌فرد هر دانش‌آموز تنظیم کنند، به این ترتیب مشارکت و بهبود نتایج تحصیلی را افزایش دهند (پدرو^۳ و همکاران، ۲۰۱۹). همچنین تجربیات یادگیری تعاملی‌تر و غوطه‌ورکننده‌تری ایجاد کنند. مریبان مجازی و چت‌بات‌های هوشمند قادرند با دانش‌آموزان تعامل داشته و بازخورد فوری ارائه دهند. بازی‌ها و شبیه‌سازی‌های آموزشی مبتنی بر هوش مصنوعی روش‌های جذابی برای یادگیری فراهم می‌کنند (چیمبا ابیولا ادن^۴ و همکاران، ۲۰۲۴). این ظرفیت هوش مصنوعی پتانسیل بالایی برای تحول در حوزه‌های مختلف آموزش، به خصوص در مقطع ابتدایی، می‌تواند ترسیم کند. در این میان، نومعلمان به عنوان نقش‌آفرینان کلیدی در خط مقدم آموزش، نقشی اساسی در مواجهه با این تحولات و بهره‌مندی از فرصت‌ها و غلبه بر چالش‌های پیش روی آن ایفا می‌کنند (لامپو^۵، ۲۰۲۳). پلتفرم‌های مبتنی بر هوش مصنوعی می‌توانند با تحلیل الگوهای یادگیری و نقاط قوت و ضعف دانش‌آموزان، محتوای آموزشی را به گونه‌ای سفارشی‌سازی کنند که هر دانش‌آموز متناسب با نیازهای فردی خود آموزش‌های لازم را دریافت کند. این شخصی‌سازی تضمین می‌کند که همه دانش‌آموزان، بدون توجه به نقطه شروع خود، فرصت برابر برای پیشرفت و موفقیت داشته (روشنایی^۶ و همکاران، ۲۰۲۳) و با

6. Roshanaei
7. Crompton
8. Jose & Jose
9. Ivanashko

1. AI
2. Morandin-Ahuerma
3. Pedro
4. Chima Abimbola Eden
5. Lampou

فراوان و بازخوردهای به‌موقع، نتایج یادگیری را بهبود بخشد (گوان، ۲۰۲۳). همچنین، می‌تواند به بهینه‌سازی محتوا، روش‌های تدریس و تسهیل سبک‌های تدریس چندگانه کمک کند و خلاقیت، نوآوری و مهارت‌های حل مسئله را افزایش دهد (رضوی، ۲۰۲۳).

باوجود پتانسیل‌های فراوان هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی، چالش‌های متعددی نیز وجود دارد که نیازمند بررسی و حل هستند. از جمله این چالش‌ها می‌توان به محدودیت‌های مالی، عدم حمایت سیاستی کافی، نگرانی‌های مربوط به حریم خصوصی، تفاوت در پذیرش معلمان و نبود استانداردهای یکپارچه اشاره کرد (گوان، ۲۰۲۳). همچنین، مسائل اخلاقی و امنیت داده‌ها نیز از جمله نگرانی‌های مهم در استفاده از هوش مصنوعی در آموزش هستند. این چالش‌ها می‌توانند مانع از بهره‌برداری کامل از پتانسیل‌های هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی شوند و نیازمند توجه و بررسی دقیق هستند (چلیک^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). به‌منظور بهره‌برداری کامل از پتانسیل هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی، لازم است که سیاست‌گذاران، نهادهای آموزشی و عموم مردم آمادگی لازم را برای این تحول فناوری داشته‌باشند و فرهنگ جدیدی از کیفیت آموزشی و آمادگی برای نیروی کار را ترویج دهند (خوزه و خوزه، ۲۰۲۴). از سوی دیگر، چالش‌هایی نظیر نگرانی‌های اخلاقی، کمبود مهارت‌های فناوری در میان معلمان و دانش‌آموزان، و نگرانی از جایگزینی معلمان توسط هوش مصنوعی وجود دارد (کرامپتون و برک^۲، ۲۰۲۰؛ خوزه و خوزه، ۲۰۲۴). انتخاب مقطع ابتدایی به‌عنوان زمینه اجرای این پژوهش، به‌دلیل اهمیت بنیادین این مرحله در شکل‌گیری مهارت‌ها، نگرش‌ها و سبک‌های یادگیری دانش‌آموزان است. آموزش ابتدایی نقش زیربنایی در توسعه شایستگی‌های قرن بیست‌ویکم مانند تفکر انتقادی، خلاقیت و سواد دیجیتال دارد؛ بنابراین، بررسی چگونگی به‌کارگیری فناوری‌هایی نظیر هوش مصنوعی در این دوره می‌تواند تأثیرات گسترده‌ای در نظام آموزشی آینده داشته‌باشد. از سوی دیگر، تمرکز بر نومعلمان (دانش‌آموختگان جدید دانشگاه فرهنگیان) به‌دلیل ویژگی‌های منحصربه‌فرد این گروه است؛ نومعلمان در آستانه ورود به حرفه تدریس قرار دارند و نگرش‌ها و آمادگی

آن‌ها نسبت به فناوری‌های نوین آموزشی، نقش کلیدی در نحوه به‌کارگیری مؤثر این ابزارها در کلاس درس خواهد داشت. تحلیل دیدگاه‌ها و تجربیات آنان می‌تواند بازتاب‌دهنده ظرفیت‌ها و چالش‌های عملی پیاده‌سازی هوش مصنوعی در محیط‌های واقعی آموزش ابتدایی باشد. نتایج حاصل از این پژوهش می‌تواند دلالت‌های ارزشمندی برای سیاست‌گذاران آموزشی، طراحان برنامه درسی و مسئولان تربیت معلم داشته‌باشد؛ به‌گونه‌ای که در طراحی برنامه‌های آموزشی، توسعه زیرساخت‌ها و آموزش معلمان در مسیر هوشمندسازی مدارس، از شواهد پژوهشی بهره گرفته شود (ژوئن و و^۳، ۲۰۲۴).

به‌روزرسانی برنامه‌های درسی با زیرساخت هوش مصنوعی، پذیرش تکنیک‌های تدریس انطباقی و توسعه معیارهای ارزیابی جدید، حریم خصوصی و امنیت داده‌ها، تعصب، کمبود درک و شفافیت چالش قابل تأمل است (ژوئن و و^۳، ۲۰۲۴). شکاف پژوهشی موجود در این حوزه، فرصت‌های پژوهشی بسیاری را پیش روی محققان قرار می‌دهد. پژوهشگران می‌توانند با تمرکز بر مؤلفه‌های طراحی آموزشی مانند تشخیص مساله، ایجاد شایستگی، اهداف، محتوا ساز، راهبردهای یادگیری، تکنولوژی و رسانه‌ها، روش تدریس و سنجش و ارزشیابی محیط یادگیری، به طراحی و توسعه ابزارها و پلتفرم‌های هوش مصنوعی بپردازند که به‌طور خاص برای نیازهای دانش‌آموزان ابتدایی طراحی شده باشند. همچنین، پژوهش در این حوزه می‌تواند به تدوین چارچوب‌های نظری و مدل‌های طراحی آموزشی مبتنی بر هوش مصنوعی کمک کند. مقاله حاضر باهدف شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی و بررسی میزان همسویی و اعتبار مؤلفه‌های استخراج‌شده از دیدگاه نومعلمان می‌باشد. در این راستا دو سؤال زیر مطرح می‌شود:

۱. چه چالش‌ها و فرصت‌هایی در استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی وجود دارد؟
۲. مؤلفه‌های استخراج‌شده از مرور نظام‌مند منابع تا چه میزان از دیدگاه نومعلمان معتبر و قابل پذیرش هستند؟

روش

مجموع ۱۶ مقاله به عنوان نمونه نهایی انتخاب شدند. تحلیل محتوای این منابع با رویکرد کیفی انجام گرفت و ابعاد و مؤلفه‌های اصلی استخراج شدند. بر این اساس، ابزاری اولیه برای گردآوری داده‌ها در فاز کمی طراحی گردید.

پژوهش حاضر، سؤالاتی در خصوص آن که فرصت‌ها و چالش‌های اصلی استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی مدارس ابتدایی چیست؟ و نومعلمان چه دیدگاهی نسبت به فرصت‌ها و چالش‌های مطرح شده دارند؟ را در نظر می‌گیرد. لذا این پژوهش می‌کوشد تا ساختاری برای ارائه چالش‌ها و فرصت‌های استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی در چهارچوب اهداف و سؤالات بیان شده ارائه نماید.

۱. راهبرد جستجوی منابع: جهت مشخص کردن مقالات، ۳ پایگاه داده اسکوپوس، اریک و ساینس دایرکت به عنوان مرجع اصلی انتخاب شدند. جستجوی دستی نیز در گوگل اسکالر^۴ برای تکمیل کار صورت گرفت. جهت انجام جستجو از ترکیب کلمات کلیدی مرتبط با آموزش مبتنی بر موبایل و آموزش مقطع ابتدایی در پایگاه داده‌های انگلیسی طبق جدول ۱ استفاده شد.

پژوهش حاضر از نوع آمیخته اکتشافی است که در دو فاز کیفی و کمی به اجرا درآمده است. انتخاب این نوع روش به دلیل ماهیت مسئله پژوهش و نیاز به شناسایی ابعاد پنهان و عمیق پدیده مورد مطالعه (چالش‌ها و فرصت‌های استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی) انجام شده است.

در فاز نخست، از روش مرور نظام‌مند برای پاسخ به سؤال اول پژوهش (شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی) استفاده شد. روش مطالعه نظام‌مند، گونه‌ای از مطالعات دست‌دوم است که در طیف گسترده‌ای از موضوعات مرتبط با مسئله پژوهشی، به صورت بسیار دقیق و با استفاده از روش پالایش داده‌ها و کانالیزه کردن آنان، به بیان داده‌های خلاصه شده و پاسخ دقیق سؤالات و یافته‌های برآمده از جمیع پژوهش‌های پیشین می‌پردازد. این روش به دلیل مواجه شدن با انبوهی از مسائل و همچنین محتوای چندرشته‌ای و میان‌رشته‌ای، به نگرش، تجربه و اصولی در انتخاب، پالایش و تحلیل یافته‌های نهایی نیازمند است. مرحله‌ای که نویسنده برای انجام مرور نظام‌مند استفاده کرده است طبق مراحل پیشنهادی دکتر احسان طوفانی نژاد می‌باشد.

مقالات مرتبط از پایگاه‌های اسکوپوس^۱، ساینس دایرکت^۲ و اریک^۳ جمع‌آوری و پس از بررسی معیارهای ورود و خروج، در

جدول ۱. کلمات کلیدی در جستجوی نظام‌مند پایگاه‌های داده انگلیسی

OR	AND	OR	AND	OR	AND	OR
artificial“		*Challenges *		*Opportunity *		“elementary education“
”intelligence						
”AI“		*problem*		*Advantage *		“elementary school“
		difficulty		*Possibilities*		“elementary student“

در تحقیق اعمال شد. به غیر از این در مرحله جستجو محدودیت دیگری مانند نوع تحقیق، محل جغرافیایی انجام تحقیق، زبان

۲. معیارهای انتخاب مقالات: جهت تحقق هدف تحقیق دو محدودیت سال انتشار در پنج سال اخیر و نوع شرکت کنندگان

3. Eric

4. Google Scholar

1. Scopus

2. Sience Direct

۴۰ زارع نسب و جامه بزرگ: چالش‌ها و فرصت‌های استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدائی: از نگاه نومعلمان

شرکت‌کنندگان اعمال نگردید. همچنین تمام مقالات فصلنامه‌ها و کنفرانس‌های علمی داوری شده داخل نتایج شد ولی کتاب، گزارش، پایان‌نامه و سرمقاله‌ها از روند جستجو خارج شدند.

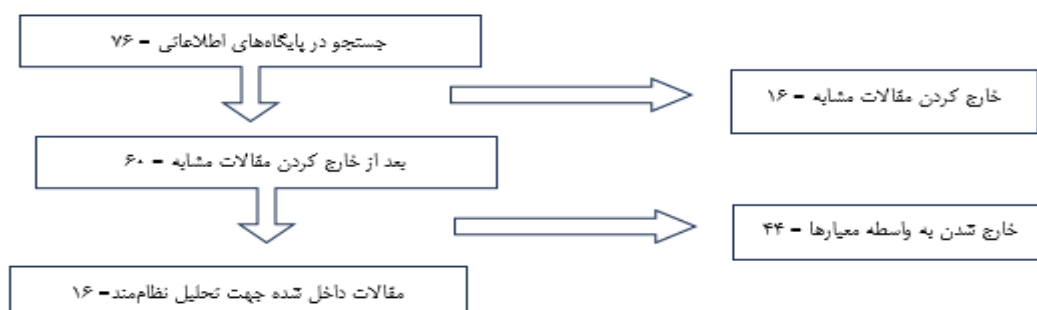
جدول ۲ معیارهای داخل شدن^۱ و معیارهای خارج شدن^۲ مقالات در تمام مراحل بررسی از عنوان تا چکیده تا متن کامل را تا رسیدن به مقالات نهایی جهت تحلیل نشان می‌دهد.

جدول ۲: معیارهای داخل یا خارج شدن از روند بررسی مقالات در مرور نظام‌مند

معیارهای داخل شدن مقالات		معیارهای خارج شدن از مقالات
بازه زمانی	بین ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۴	قبل از ۲۰۱۹
روش‌شناسی	کیفی	کمی و آمیخته
هدف	مصنوعی استخراج چالش‌ها و فرصت‌های استفاده از هوش در آموزش ابتدایی	نامرتبط با مسئله چالش‌ها و فرصت‌های استفاده از مصنوعی در آموزش ابتدایی هوش
حوزه‌های مطالعاتی	مصنوعی و آموزش ابتدایی مرتبط با هوش	دارای ارتباط ضعیف بین فرصت‌ها و چالش‌های مصنوعی و آموزش ابتدایی هوش
نوع	مقالات چاپ‌شده در فصلنامه‌ها و همایش‌های علمی داوری شده	کتاب، پایان‌نامه، اسناد و سرمقاله‌ها
زبان	انگلیسی	غیر از انگلیسی

۳. خروجی جستجوی نظام‌مند: روند جستجو و انتخاب مقالات همان‌گونه که در شکل ۱ نشان داده شده است، بدین گونه بود که پس از جستجو در تمام پایگاه‌های ذکر شده انگلیسی با کلمات کلیدی مرتبط و محدودیت سال انتشار، ۶۸ مقاله مشخص گردید، تعداد ۸ مقاله نیز از طریق جستجوی دستی در گوگل اسکالر اضافه شد که جمع تمام مقالات یافت شده به تعداد ۷۶ مقاله رسید. سپس مقالات تکراری به تعداد ۱۶ مقاله مشخص و حذف گردید. علت وجود مقالات تکراری نمایه شدن یک مقاله در

چندین پایگاه داده بود. تعداد ۶۰ مقاله جهت بررسی عنوان و چکیده مشخص گردید. با بررسی عنوان و چکیده تمام مقالات مشخص شده، ۴۴ مقاله با توجه به معیارهای انتخاب مقالات (جدول ۲) به دلیل عدم ارتباط با آموزش مبتنی بر موبایل یا آموزش مقطع ابتدایی و یا عدم انجام تحقیق به صورت کیفی مشخص و از روند بررسی مقالات خارج شد. در نهایت تعداد ۱۶ مقاله با توجه به معیارهای این تحقیق واجد شرایط تحلیل شدند.

شکل ۱: چارت روند انتخاب مقالات

داده‌ها اجرا گردید. سپس برای تأیید ساختار عاملی شناسایی شده، تحلیل عاملی تأییدی (CFA) با نرم‌افزار PLS ۴ اجرا شد. در مرحله تحلیل عاملی اکتشافی، شاخص KMO و آزمون بارتلت جهت بررسی کفایت نمونه و معناداری همبستگی بین متغیرها محاسبه شد. مقدار KMO برابر با ۰.۸۱ و آزمون بارتلت معنادار بود ($p < ۰.۰۰۱$) که بیانگر مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی اکتشافی است. در ادامه، تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از مدل‌یابی معادلات ساختاری (SEM) در نرم‌افزار PLS انجام شد. در تحلیل داده‌های فاز کیفی از روش تحلیل محتوای استقرایی استفاده شد. در فاز کمی، داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار PLS ۴ و SPSS ۲۶ مورد تحلیل قرار گرفتند و آزمون‌هایی چون همبستگی، تحلیل عاملی و مدل‌یابی معادلات ساختاری به کار رفت. همچنین شاخص‌های روایی و پایایی سازه‌ها نیز بررسی شد تا اعتبار مدل پیشنهادی مورد آزمون قرار گیرد.

در فاز دوم پژوهش، با استفاده از روش توصیفی-پیمایشی، داده‌های کمی گردآوری شد تا به سؤال دوم پژوهش پاسخ داده شود (بررسی میزان همسویی و اعتبار مؤلفه‌های استخراج شده از نظر نومعلم‌ان). جامعه آماری این بخش شامل نومعلم‌ان مقطع ابتدایی دانشگاه فرهنگیان تبریز (ورودی ۱۳۹۸) ۲۶۰ نفر بود. برای برآورد حجم نمونه، از فرمول کوکران استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه‌ای محقق ساخته بود که شامل ۳۲ گویه بود. فرآیند تدوین گویه‌ها بر اساس مؤلفه‌های استخراج شده از تحلیل محتوای مقالات علمی انجام گرفت. در این مرحله، هر یک از مؤلفه‌های شناسایی شده از فاز کیفی، به گویه‌های قابل سنجش تبدیل شدند.

برای اطمینان از پوشش مناسب ابعاد موضوع، گویه‌ها با نظر جمعی از متخصصان حوزه فناوری آموزشی و طراحی ابزار مورد بازبینی و اصلاح قرار گرفتند. گویه‌های پرسش‌نامه در قالب سؤالات بسته طراحی شدند و مقیاس پاسخگویی آن‌ها بر اساس طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت از «کاملاً مخالفم» (۱) تا «کاملاً موافقم» (۵) تنظیم گردید.

در ادامه به بررسی پایایی ابزار تحقیق پرداخته شده است. آلفای کرونباخ روشی برای محاسبه پایایی پرسش‌نامه براساس میزان هماهنگی درونی سؤالات می‌باشد. اگر میزان آلفا از ۰/۷ بیشتر بود یعنی پایایی پرسش‌نامه قابل قبول است. با توجه به حد بحرانی ۰/۷ پایایی ابزار مطلوب است.

جدول ۳: پایایی به‌روش آلفای کرونباخ

مؤلفه	تعداد گویه	سؤالات	آلفای کرونباخ
نمره کل	۳۲	مجموع سؤالات	۰/۷۱۶

نظر به این‌که پرسش‌نامه پژوهش حاضر محقق ساخته بوده و مبتنی بر هیچ نظریه پیشین نمی‌باشد، ساختار عاملی آن به‌صورت اکتشافی بررسی شد. ابتدا تحلیل عاملی اکتشافی (EFA) با استفاده از نرم‌افزار SPSS ۲۶ به‌منظور کشف ساختار زیربنایی

شکل ۲- مدل در حالت تحلیل علمقی تأبیدی، بار علمقی استاندارد مدل فرصت‌ها و چالش‌ها

یافته‌ها

در پاسخ به سؤال نخست پژوهش مبنی بر «شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی»، تحلیل محتوای ۱۶ مقاله منتخب انجام شد.

در بخش حاضر، ابتدا یافته‌های فاز کیفی مرتبط با سؤال اول، سپس نتایج فاز کمی در پاسخ به سؤال دوم تشریح می‌گردد.

جدول ۴. شناسایی ابعاد فرصت‌ها و چالش‌های استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی

ردیف	ابعاد طراحی	چالش / فرصت	متغیر	نویسنده و سال
۱	مساله یابی و شفاف‌سازی مساله	فرصت	ارائه اطلاعات و منابع مرتبط جهت کمک به درک بهتر مسئله	(Cherevatiuk, ۲۰۲۴)
۲			ارائه ابزار و چهارچوب جهت ساختارمندتر کردن فرآیند حل مسئله	
۳		چالش	از دست دادن تفکر مستقل و خلاق با تکیه بیش از حد	(Rizvi, ۲۰۲۳)
۴			نیاز معلمان به توسعه حرفه‌ای مناسب جهت استفاده مؤثر	
۵	شایستگی دانش	فرصت	توسعه مهارت‌های تدریس مبتنی بر هوش مصنوعی مانند طراحی	(Xuan Vu, ۲۰۲۴)
۶	پداگوژی فناورانه		کمک به بهبود کارایی و اثربخشی تدریس با خودکارسازی وظایف	
۷		چالش	نیاز معلمان به توسعه حرفه‌ای مناسب جهت استفاده مؤثر	(Malik, ۲۰۲۴)
۸			مقاومت برخی معلمان در ادغام هوش مصنوعی با تدریس	
۹	شایستگی دانش	فرصت	افزایش جذابیت و تعامل محتوایی	(Sytnyk & Podlinskyeva, ۲۰۲۴)
۱۰	محتوای فناورانه		بهبود کارایی و اثربخشی تولید محتوا	
۱۱		چالش	نیاز به دانش و تخصص در تولید محتوا با استفاده از هوش مصنوعی	(Pandya, ۲۰۲۴)
۱۲			امکان تولید محتوای نادرست و گمراه‌کننده	
۱۳	روش‌های تدریس معلم	فرصت	ایجاد طرح درس‌های شخصی‌سازی شده با تحلیل داده‌ها	(Crompton et al., ۲۰۲۲)
۱۴			دسترسی به طیف گسترده‌ای از روش تدریس	
۱۵		چالش	محدودیت در درک و پاسخ به نیازهای عاطفی و اجتماعی پیچیده	(Roshanaei et al., ۲۰۲۳)
۱۶			تکیه بیش از برای انجام وظایف خود مانند برنامه‌ریزی و...	
۱۷	ارائه تمرین و تکلیف به دانش‌آموزان	فرصت	شخصی‌سازی تمرین و تکلیف با توجه به نیازها و سطح مهارت	(Celik et al., ۲۰۲۲)
۱۸			ایجاد فرصت‌های یادگیری جذاب و تعاملی از طریق شبیه‌سازی	
۱۹		چالش	نیاز به دانش و تخصص در ارائه تکلیف با استفاده از هوش مصنوعی	(Guan, ۲۰۲۳)
۲۰			تهدید خلاقیت و استقلال در طراحی تکالیف و تمرین‌ها	
۲۱	سنجش و ارزشیابی	فرصت	ارزیابی خودکار آزمون‌ها، نوشته‌ها و تکالیف و ارائه بازخورد فوری	(Lydia et al., ۲۰۲۳)
۲۲			تجزیه و تحلیل داده‌های ارزشیابی و شناسایی نقاط ضعف و قوت	

Chima)	چالش در تشخیص تقلب در آزمون و تکالیف آنلاین	۲۳
Abimbola Eden	چالش	۲۴
(et al., ۲۰۲۴)	نیاز به دانش و تخصص در سنجش با استفاده از هوش مصنوعی	
Ivanashko et)	درگیر شدن عمیق‌تر با مطالب درسی باتوجه به نیازها و علایق	۲۵
(al., ۲۰۲۴)	ایجاد فرصت برای همکاری و تعامل در توسعه مهارت اجتماعی	۲۶
	شناختی عاطفی و اجتماعی	
	محدودیت در درک و پاسخ به نیازهای عاطفی و اجتماعی پیچیده	۲۷
(Lampou, ۲۰۲۳)	چالش	۲۸
	تکیه بیش از حد برای تعامل اجتماعی و فرصت‌های یادگیری	
Jose & Jose)	ایجاد گروه‌های یادگیری بهینه باتوجه به نقاط قوت و ضعف	۲۹
(۲۰۲۴)	فرصت	۳۰
	تسهیل همکاری بین اعضا با ابزارهای مدیریت وظایف و ارتباطی	
	محدودیت در درک و پاسخ به پویایی‌های پیچیده گروه	۳۱
(Mukti, ۲۰۲۳)	چالش	۳۲
	نیاز به تخصص در تسهیل همیاری با استفاده از هوش مصنوعی	

در فاز کمی، هدف بررسی میزان همسویی و اعتبار مؤلفه‌های
استخراج‌شده با دیدگاه نومعلمان بود؛ که در پاسخ به سؤال دوم

جدول ۵. جدول ویژگی‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

ابعاد	فرصت / چالش	کمترین	بیشترین	میانگین	معیار انحراف	واریانس	k-s	p
مساله‌یابی و شفاف‌سازی مسئله	فرصت	۳/۰۰	۵/۰۰	۴/۴۹۲۵	۰/۵۱۸۵۴	۰/۲۶۹	۰/۲۳۹	۰/۰۰۰
	چالش	۱/۰۰	۳/۰۰	۱/۵۴۴۸	۰/۵۲۰۲۸	۰/۲۷۱	۰/۲۲۱	۰/۰۰۰
روش تدریس و ایجاد شایستگی دانش	فرصت	۳/۲۵	۵/۰۰	۴/۳۵۸۲	۰/۴۶۹۱۷	۰/۲۲۰	۰/۱۹۵	۰/۰۰۰
محتوای فناوریانه	چالش	۱/۰۰	۳/۵۰	۱/۷۲۳۹	۰/۵۳۱۴۶	۰/۲۸۲	۰/۱۹۱	۰/۰۰۰
ارائه تکلیف و سنجش	فرصت	۲/۰۰	۵/۰۰	۴/۰۴۴۸	۰/۶۶۳۸۷	۰/۴۴۱	۰/۲۰۴	۰/۰۰۰
	چالش	۱/۰۰	۴/۰۰	۱/۷۸۳۶	۰/۷۰۲۹۴	۰/۴۹۴	۰/۱۶۶	۰/۰۰۰
درگیر سازی شناختی-عاطفی- اجتماعی و	فرصت	۲/۶۷	۵/۰۰	۴/۱۳۹۳	۰/۶۳۳۳۸	۰/۴۰۱	۰/۱۳۹	۰/۰۰۳
مشارکت در کارگروهی	چالش	۱/۰۰	۳/۵۰	۱/۸۵۰۷	۰/۶۲۱۶۷	۰/۳۸۶	۰/۱۶۲	۰/۰۰۰

محتوای فناوریانه"، "ارائه تکلیف و سنجش" و "درگیرسازی
شناختی-عاطفی- اجتماعی و مشارکت در کارگروهی" می‌باشد.

طبق جدول ۵ بیشترین فراوانی مربوط به متغیرهای "مساله‌یابی
و شفاف‌سازی مسئله"، "روش تدریس و ایجاد شایستگی دانش

جدول ۶. ماتریس همبستگی خرده مقیاس‌های پرسش نامه

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱ مساله‌یابی و شفاف‌سازی مسئله	۱							
۲ چالش در مساله‌یابی و شفاف‌سازی مسئله	-۰/۴۹۰**	۱						
۳ روش تدریس و ایجاد شایستگی دانش محتوای فناورانه	۰/۵۰۲**	-۰/۲۳۰**	۱					
۴ چالش در روش تدریس و ایجاد شایستگی دانش محتوای فناورانه	-۰/۳۹۳**	۰/۴۱۵**	-۰/۳۴۶**	۱				
۵ ارائه تکلیف و سنجش	۰/۳۰۲**	-۰/۰۳۵	۰/۴۳۴**	-۰/۳۱۵**	۱			
۶ چالش ارائه تکلیف و سنجش	-۰/۲۹۵**	-۰/۰۳۹	-۰/۵۴۲**	۰/۲۶۳**	-۰/۵۲۰**	۱		
۷ درگیرسازی شناختی-عاطفی-اجتماعی و مشارکت در کارگروهی	۰/۵۲۶**	۰/۰۱۱	۰/۵۶۹**	-۰/۳۷۹**	۰/۵۶۵**	-۰/۶۰۱**	۱	
۸ چالش درگیرسازی شناختی-عاطفی-اجتماعی و مشارکت در کارگروهی	-۰/۱۸۰**	۰/۱۸۵	-۰/۴۰۵**	۰/۵۱۵**	-۰/۲۸۹**	۰/۴۸۸**	-۰/۴۲۱**	۱

بیشتر بوده و پایداری در مورد آن مدل اندازه‌گیری قابل قبول است. همچنین اگر مقدار t -values برای بارهای عاملی پژوهش از مقداری بحرانی $۱/۹۶$ بیشتر باشد بنابراین با احتمال ۹۵ درصد سوالات مناسب بوده است و مورد تأیید قرار می‌گیرد.

بارهای عاملی از طریق محاسبه مقدار ارتباط گویه‌های یک سازه با آن سازه محاسبه می‌شوند که اگر این مقدار برابر و یا بیشتر از مقدار $۰/۳$ شود، مؤید این مطلب است که واریانس بین سازه و شاخص‌های آن از واریانس خطای اندازه‌گیری آن سازه

جدول ۷. بارهای عاملی به‌همراه مقادیر T در مدل چالش‌ها

مسیر	نمونه‌های اصلی	میانگین نمونه	انحراف استاندارد	آماره T	مقادیر P
q۱۱ -> چالش در روش تدریس و ایجاد شایستگی دانش محتوای فناورانه	۰/۴۹۶	۰/۴۷۰	۰/۳۱۵	۱/۹۷۸	۰/۰۴۸
q۱۲ -> چالش در روش تدریس و ایجاد شایستگی دانش محتوای فناورانه	۰/۸۵۴	۰/۷۹۸	۰/۲۱۲	۴/۰۲۶	۰/۰۲۱
q۲۳ -> چالش ارائه تکلیف و سنجش	۰/۸۵۸	۰/۸۴۸	۰/۰۸۱	۱/۶۳۹	۰/۰۰۱
q۲۴ -> چالش ارائه تکلیف و سنجش	۰/۸۹۰	۰/۸۷۴	۰/۰۹۶	۹/۲۴۱	۰/۰۳۵
q۲۸ -> چالش درگیرسازی شناختی-عاطفی-اجتماعی و مشارکت در کارگروهی	۰/۸۴۱	۰/۸۳۳	۰/۱۰۱	۸/۳۵۲	۰/۰۴۰
q۳ -> چالش در مساله‌یابی و شفاف‌سازی مسئله	۰/۴۱۹	۰/۴۵۹	۰/۴۴۳	۱/۹۸۷	۰/۰۳۹
q۳۱ -> چالش درگیرسازی شناختی-عاطفی-اجتماعی و مشارکت در کارگروهی	۰/۷۷۹	۰/۷۵۱	۰/۱۶۳	۴/۷۷۸	۰/۰۱۰

نتایج نشان می‌دهد تمام بارهای عاملی بزرگ‌تر از $۰/۳۰$ هستند. همچنین آماره تی محاسبه‌شده بالاتر از $۱/۹۶$ است؛ که این نشان دهنده وضعیت مطلوب در این شاخص و بارهای عاملی برآورد شده است.

جدول ۸. بارهای عاملی به‌همراه مقادیر T در مدل فرصت‌ها

مسیر	نمونه‌های اصلی	میانگین نمونه	انحراف استاندارد	آماره T	مقادیر P
q۱۰ -> روش تدریس و ایجاد شایستگی دانش محتوای فناورانه	۰/۸۰۵	۰/۷۲۸	۰/۲۰۶	۳/۹۰۰	۰/۰۱۱
q۱۳ -> روش تدریس و ایجاد شایستگی دانش محتوای فناورانه	۰/۷۶۷	۰/۷۱۷	۰/۱۹۸	۳/۸۸۴	۰/۰۰۴

۰/۰۰۵	۳/۷۵۴	۰/۲۰۰	۰/۶۸۱	۰/۷۴۹	q۱۴ -> روش تدریس و ایجاد شایستگی دانش محتوای فناورانه
۰/۰۱۴	۲/۴۷۶	۰/۴۰۴	۰/۷۵۶	۰/۹۹۷	q۱۷ -> ارائه تکلیف و سنجش
۰/۰۴۴	۱/۹۰۰	۰/۳۸۹	۰/۴۷۴	۰/۳۵۰	q۲۲ -> ارائه تکلیف و سنجش
۰/۰۲۰	۶/۷۱۵	۰/۱۲۸	۰/۸۳۸	۰/۸۵۹	q۲۵ -> درگیرسازی شناختی-عاطفی-اجتماعی و مشارکت در کارگروهی
۰/۰۱۵	۷/۰۳۷	۰/۱۲۴	۰/۸۳۲	۰/۸۷۰	q۲۹ -> درگیرسازی شناختی-عاطفی-اجتماعی و مشارکت در کارگروهی
۰/۰۰۹	۴/۷۸۹	۰/۱۵۹	۰/۷۴۰	۰/۷۶۴	q۳۰ -> درگیرسازی شناختی-عاطفی-اجتماعی و مشارکت در کارگروهی

نتایج نشان می‌دهد تمام بارهای عاملی بزرگ‌تر از ۰/۳۰ هستند. همچنین آماره تی محاسبه شده بالاتر از ۱/۹۶ است؛ که این نشان از وضعیت مطلوب در این شاخص و بارهای عاملی برآورد شده است.

جدول ۹. مقادیر مدل اندازه‌گیری

متغیر	آلفا کرونباخ	rho_A	پایایی مرکب	AVE
ارائه تکلیف و سنجش	۰/۷۹۵	۰/۸۰۱	۰/۸۶۲	۰/۵۵۸
درگیرسازی شناختی-عاطفی-اجتماعی و مشارکت در کارگروهی	۰/۷۸۰	۰/۸۰۳	۰/۸۷۱	۰/۶۹۳
روش تدریس و ایجاد شایستگی دانش محتوای فناورانه	۰/۷۴۶	۰/۷۵۷	۰/۸۳۲	۰/۵۵۵
مساله‌یابی و شفاف‌سازی مسئله	۱/۰۰۰	۱/۰۰	۱/۰۰۰	۱/۰۰۰
چالش ارائه تکلیف و سنجش	۰/۷۹۲	۰/۷۹۸	۰/۸۶۶	۰/۷۶۴
چالش در روش تدریس و ایجاد شایستگی دانش محتوای فناورانه	۰/۸۲۰	۰/۷۶۳	۰/۸۴۰	۰/۵۸۸
چالش در مساله‌یابی و شفاف‌سازی مسئله	۰/۸۰۰	۰/۸۲۷	۰/۹۸۴	۰/۵۵۶
چالش درگیرسازی شناختی-عاطفی-اجتماعی و مشارکت در کارگروهی	۰/۷۸۰	۰/۸۸۷	۰/۷۹۳	۰/۶۵۷

پایایی ترکیبی^۱ یا قابلیت اطمینان ترکیبی زمانی وجود دارد که CR از ۰/۷ بزرگ‌تر باشد. پایایی ترکیبی با استفاده از فرمولی که توسط یورسکاگ ارائه شده نیز قابل محاسبه است. ضریب Rho نیز برای سنجش پایایی درونی سازه‌ها است. ضریب Rho نسبت به آلفای کرونباخ از اطمینان بیشتری برخوردار است. به

جدول ۱۰. برازش مدل کلی در مدل فرصت‌ها و چالش‌ها

شاخص	حد بحرانی	مقدار برآورد شده مدل فرصت‌ها	مقدار برآورد شده مدل فرصت‌ها
شاخص نیکویی برازش	۰/۳۶	۰/۴۸۲	۰/۳۹۹
ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد	کمتر از ۰/۰۸	۰/۰۷	۰/۰۶
شاخص بنتلر-بونت	بالای ۰/۹	۰/۹۲۵	۰/۹۰۱
تنای ریشه میانگین مربعات	کمتر از ۰/۱۲	۰/۰۱۰	۰/۰۱۱

1. Composite Reliability (CR)

2. Dillon-Goldstein

یافته‌ها با پژوهش‌های پیشین همخوانی دارد که بیان کرده‌اند، استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی می‌تواند به‌طور قابل‌توجهی تجربه‌های یادگیری را بهبود بخشد و دانش‌آموزان را برای مهارت‌های قرن بیست و یکم آماده کند. این فناوری با ارائه آموزش‌های شخصی‌سازی‌شده، منابع آموزشی فراوان و بازخوردهای به‌موقع، می‌تواند نتایج یادگیری را بهبود بخشد و به بهینه‌سازی محتوا و روش‌های تدریس کمک کند همچنین، هوش مصنوعی می‌تواند خلاقیت، نوآوری و مهارت‌های حل مسئله را در دانش‌آموزان تقویت کند.

به‌طور کلی، یافته‌های این پژوهش می‌تواند به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزشی در طراحی چارچوب‌های بهره‌برداری مؤثر از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی یاری رساند و ضرورت توجه به ملاحظات فناورانه، آموزشی و انسانی را در این مسیر یادآوری کند. چالش‌ها و محدودیت‌ها بیان شده نشان‌دهنده این است که استفاده از هوش مصنوعی بدون ملاحظات صحیح و استراتژی‌های مشخص ممکن است تأثیرات منفی به‌همراه داشته‌باشد. به‌ویژه کاهش تعامل انسانی می‌تواند باعث تضعیف ابعاد عاطفی و اجتماعی یادگیری شود که در آموزش ابتدایی از اهمیت بالایی برخوردار است. می‌توان گفت که استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی پتانسیل این را دارد که به‌طور قابل‌توجهی کیفیت آموزش را ارتقا دهد؛ اما برای دستیابی به این هدف، ضروری است که به‌طور جدی به چالش‌های مربوط به استفاده از هوش مصنوعی پرداخته شود و راهکارهای مناسبی برای غلبه بر آن‌ها ارائه شود. در طراحی چارچوب‌های بهره‌برداری از هوش مصنوعی، توجه به ملاحظات انسانی و آموزشی از اهمیت بالایی برخوردار است. برنامه‌ریزان باید برای بهبود کیفیت آموزش و کاهش چالش‌های ناشی از استفاده نادرست از این فناوری، به‌طور همزمان به زیرساخت‌های فناورانه و نیازهای انسانی دانش‌آموزان و معلمان توجه کنند. به‌کارگیری هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی، فرصتی نوین و در عین حال چالش‌برانگیز است. با وجود ظرفیت‌های بالقوه این فناوری در بهبود کیفیت یادگیری، مسائل اخلاقی و اجتماعی مرتبط با آن باید با دقت مورد توجه قرار گیرند تا از بروز تأثیرات منفی بر دانش‌آموزان و معلمان جلوگیری شود.

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود مقدار به‌دست‌آمده شاخص GOF برای مدل چالش‌ها برابر با ۰/۴۸۲ و برای مدل فرصت‌ها برابر با ۰/۳۹۹ است و این نشان از برازش مطلوب مدل کلی تحقیق دارد.

نتیجه‌گیری و بحث

پژوهش حاضر با هدف شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی انجام شد. یافته‌های فاز کیفی پژوهش نشان داد که استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی می‌تواند فرصت‌هایی همچون ارتقای کیفیت آموزش، شخصی‌سازی یادگیری، تقویت مهارت‌های فناورانه دانش‌آموزان و تسهیل فرآیند ارزشیابی را به‌همراه داشته‌باشد. برای نمونه، ابزارهای هوش مصنوعی قادرند محتوای آموزشی متناسب با سطح یادگیری هر دانش‌آموز تولید کنند، تکالیف را به‌صورت خودکار ارزیابی کنند و بازخوردهای هدفمند ارائه دهند. همچنین، محیط‌های یادگیری تعاملی مبتنی بر هوش مصنوعی می‌تواند به تقویت تعامل و همکاری میان دانش‌آموزان کمک کنند. این نتایج نشان می‌دهند که هوش مصنوعی می‌تواند به‌عنوان ابزاری قدرتمند در ارتقا کیفیت آموزش در مدارس ابتدایی عمل کند. با ارائه محتوای شخصی‌سازی‌شده و ارزیابی خودکار، هوش مصنوعی توانایی کاهش بار کاری معلمان و فراهم آوردن فرصتی برای توجه بیشتر به نیازهای خاص هر دانش‌آموز را دارد. در عین حال، چالش‌هایی نیز در مسیر استفاده از این فناوری وجود دارد. از جمله این چالش‌ها می‌توان به امکان بروز خطا در تشخیص نیازهای یادگیری، کاهش تعامل انسانی میان معلم و دانش‌آموز، نابرابری در دسترسی به زیرساخت‌های فناورانه و نگرانی‌هایی درباره کاهش نقش شهود و خلاقیت معلمان اشاره کرد.

داده‌های حاصل از فاز کمی پژوهش نیز در راستای یافته‌های کیفی، نشان‌دهنده تأیید نومعلمان نسبت به مؤلفه‌های شناسایی‌شده به‌عنوان فرصت‌ها و چالش‌های اصلی در زمینه استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی بود. نتایج تحلیل عاملی تأییدی نیز برازش مناسب مدل پیشنهادی را نشان داد.

نقش معلمان نیز در این میان بسیار حائز اهمیت است. برای بهره‌برداری مؤثر از فناوری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی، لازم است معلمان آموزش‌های لازم را دریافت کرده و از آگاهی کافی نسبت به کاربردها، محدودیت‌ها و پیامدهای آن برخوردار باشند.

برای استفاده‌ی کامل از ظرفیت‌های هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی، ضروری است که سیاست‌گذاران، نهادهای آموزشی و عموم جامعه آمادگی لازم را برای این تحول فناورانه داشته‌باشند. این آمادگی شامل ترویج فرهنگی نوین در زمینه کیفیت آموزشی، ارتقا مهارت‌های دیجیتال، و آماده‌سازی نسل آینده برای ورود به بازار کار آینده‌محور است.

همچنین، توسعه‌ی سیستم‌های هوش مصنوعی باید با رعایت اصول اخلاقی، شفافیت در جمع‌آوری و استفاده از داده‌ها، و توجه به حقوق دانش‌آموزان انجام گیرد. با رعایت این ملاحظات، می‌توان از فرصت‌های این فناوری در آموزش ابتدایی بهره‌برداری کرد و در عین حال، چالش‌های آن را نیز به‌طور مؤثر مدیریت نمود.

یافته‌های پژوهش حاضر در مورد استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی، به گسترش مرزهای دانش در حوزه‌های مختلف از جمله علوم کامپیوتر، علوم شناختی، علوم تربیتی، علوم اجتماعی، علوم مهندسی و سایر علوم مرتبط کمک می‌کند. این پژوهش‌ها نه تنها به بهبود کیفیت آموزش کمک می‌کنند بلکه به توسعه فناوری‌های جدید و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید نیز منجر می‌شوند.

محدودیت‌های پژوهش حاضر در حوزه استفاده از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی به شرح زیر است:

۱. محدودیت در دامنه جامعه آماری: جامعه آماری پژوهش تنها محدود به نومعلمان ورودی استان خاصی بود که این موضوع باعث کاهش قابلیت تعمیم نتایج به سایر مناطق و معلمان دیگر استان‌ها شد.

۲. عدم تسلط نومعلمان به تکنیک‌های پرآمپت‌نویسی: نومعلمان به دلیل عدم آشنایی کافی با تکنیک‌های پرآمپت‌نویسی، نتوانستند به‌طور مؤثر از ابزارهای هوش مصنوعی بهره‌برداری کنند که این مسئله به محدودیت‌های نتایج پژوهش افزوده‌است.

۳. محدودیت زمانی پژوهش: پژوهش حاضر در یک بازه زمانی کوتاه انجام شد و نتایج آن ممکن است تحت تأثیر عوامل زمانی قرار گرفته باشند که نیازمند مطالعات بلندمدت و مقایسه‌ای است.

۴. عدم پوشش کامل پیچیدگی‌های تعامل انسان و ماشین: پژوهش حاضر به‌طور کامل پیچیدگی‌های تعامل انسان و ماشین در محیط‌های آموزشی را پوشش نداد و نتایج آن تنها بخشی از این ابعاد را در بر می‌گیرد.

برای رفع این محدودیت‌ها، پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های آینده بر روی موارد زیر تمرکز کنند:

۱. محدودیت در جامعه آماری: این پژوهش تنها بر روی نومعلمان ورودی سال ۹۸ دانشگاه فرهنگیان تبریز انجام شده‌است که ممکن است نتایج آن قابل تعمیم به سایر معلمان با سابقه بیشتر، معلمان سایر مناطق کشور یا معلمانی که از دانشگاه‌های دیگر فارغ‌التحصیل شده‌اند، نباشد.

۲. محدودیت‌های روش‌شناختی: استفاده از پرسش‌نامه محقق ساخته به عنوان تنها ابزار جمع‌آوری داده‌ها، ممکن است نتواند درک عمیقی از نگرش‌ها و تجارب واقعی معلمان در استفاده عملی از هوش مصنوعی در کلاس درس ارائه دهد. ترکیب روش‌های کیفی مانند مصاحبه و مشاهده می‌توانست به غنای داده‌ها بیفزاید.

۳. محدودیت زمانی و تحولات سریع فناوری: با توجه به سرعت تغییر و تحول در حوزه هوش مصنوعی، یافته‌های این پژوهش ممکن است در بازه زمانی کوتاهی نیازمند بازنگری باشد، زیرا ابزارها و قابلیت‌های هوش مصنوعی به سرعت در حال تغییر و گسترش هستند که این امر می‌تواند نگرش معلمان و چالش‌های پیش رو را نیز تغییر دهد.

در نهایت، به منظور درک بهتر و ارائه راهکارهای عملی برای استفاده مؤثر از هوش مصنوعی در آموزش ابتدایی، نیاز به پژوهش‌های بیشتر و جامع‌تر در زمینه‌های مختلف نظری، عملی، سیاست‌گذاری و اخلاقی است. همچنین، انجام تحقیقات با مشارکت ذی‌نفعان مختلف، از جمله معلمان، مدیران، والدین و

حامی مالی

کلیه هزینه‌های پژوهش حاضر توسط نویسندگان مقاله تأمین شده‌است.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است. این مقاله قبلاً در هیچ نشریه‌ای اعم از داخلی یا خارجی چاپ نشده است.

منابع

Akgun, S & Greenhow, C. (2022). Artificial intelligence in education: Addressing ethical challenges in K-12 settings. *AI and Ethics*, 2. <https://doi.org/10.1007/s43681-021-00096-7>

Babaei, P, Ali Mohammadi, S, Shiripour, S, Forouzan, L & Hosseini, R. (2023). Challenges and opportunities of using artificial intelligence in education. 17th International Conference on Psychology, Counseling, and Educational Sciences [In Persian]

Celik, I. Dindar, M. Muukkonen, HJärvelä S (2022). The Promises and Challenges of Artificial Intelligence for Teachers: A Systematic Review of Research. *TechTrends*, 66, 3. <https://doi.org/10.1007/s11528-022-00715-y>

Cherevatiuk, V. (2024) The use of artificial intelligence tools in art education: challenges and opportunities. *Вісник Національної Академії Образотворчого Мистецтва і Архітектури*, 1, 89–94. <https://doi.org/10.32782/naoma-bulletin-2024-1-13>

Chima Abimbola Eden, Onyebuchi Nneamaka Chisom & Idowu Sulaimon Adeniyi. (2024). Integrating AI in education: Opportunities, challenges, and ethical considerations. *Magna Scientia Advanced Research and Reviews*, 10(2), 006–013. <https://doi.org/10.30574/msarr.2024.10.2.003>

9

دانش‌آموزان، می‌تواند به درک بهتر نیازها و تجربیات دنیای واقعی و در نتیجه، اثرگذاری بیشتر پژوهش‌ها کمک کند.

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله نویسندگان از تمامی شرکت‌کنندگان در این پژوهش و صمیمانه تشکر و قدردانی می‌کنیم.

ملاحظات اخلاقی

در جریان اجرای این پژوهش و تهیه مقاله کلیه قوانین کشوری و اصول اخلاق حرفه‌ای مرتبط با پژوهش رعایت شده‌است.

Crompton, H & Burke, D. (2020). Mobile learning and pedagogical opportunities: A configurative systematic review of PreK-12 research using the SAMR framework. *Computers & Education*, 156, 103945. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103945>

Crompton, H. Jones, M & Burke, D. (2022). Affordances and challenges of artificial intelligence in K-12 education: A systematic review. *Journal of Research on Technology in Education*, 56, 1–21. <https://doi.org/10.1080/15391523.2022.2121344>

Ghafouran, M. (2024). Artificial intelligence and new technologies in educational systems: Opportunities and challenges. 7th International Conference on Psychology, Educational Sciences, and Social Studies, Hamedan [In Persian]

Guan, H. (2023). Advantages and Challenges of Using Artificial Intelligence in Primary and Secondary School Education. *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*, 22, 377–383. <https://doi.org/10.54097/ehss.v22i.12469>

Ivanashko, O. Kozak, A. Knysh, T Honchar, K. (2024). The Role of Artificial Intelligence in Shaping the Future of Education: Opportunities and Challenges. *Futurity Education*, 4(1), Article 1. <https://doi.org/10.57125/FED.2024.03.25.08>

- Jose, J & Jose, B. (2024). Educators Academic Insights on Artificial Intelligence: Challenges and Opportunities. *Electronic Journal of E-Learning*, 00–00. <https://doi.org/10.34190/ejel.21.5.3272>
- Lampou, R. (2023). The Integration of Artificial Intelligence in Education: Opportunities and Challenges. *Review of Artificial Intelligence in Education*, 4, e015. <https://doi.org/10.37497/rev.artif.intell.educ.v4i00.15>
- Lydia, E. G. P. Vidhyavathi & P. Malathi (2023). A Study on "ai in education: opportunities and challenges for personalized learning. *Industrial engineering journal*, 52(05), 750–759. <https://doi.org/10.36893/IEJ.2023.V52I05.750-759>
- Malik, P. K. (2024). The Role of Artificial Intelligence in Education: Opportunities and Challenges. *Interantional journal of scientific research in engineering and management*, 08(06), 1–5. <https://doi.org/10.55041/IJSREM35475##>
- Morandín-Ahuerma, F. (2022). What is Artificial Intelligence? *International Journal of Research Publication and Reviews*, 03(12), 1947–1951. <https://doi.org/10.55248/gengpi.2022.31261>
- Mukti, F. (2023). DTransformation of education in elementary schools: utilization of artificial intelligence-based learning media in the digital era. *Dirasatul ibtidaiyah*, 3(2), 229–240. <https://doi.org/10.24952/ibtidaiyah.v3i2.200>
- Pandya, K. T. (2024). The role of artificial intelligence in education 5.0: Opportunities and challenges. *SDGs Studies Review*, 5, e011. <https://doi.org/10.37497/sdgs.v5igoals.11>
- Pedro, F. Subosa, M. Rivas, A & Valverde, P (2019). Artificial intelligence in education: Challenges and opportunities for sustainable development..
- Rathore, A. Sultana, N. Jawad Zareen SAhmed, A. Hons, B. Jammu, A, Kashmir, P., & Kashmir, J .(2023). Artificial Intelligence and Curriculum Prospects for Elementary School. *Pakistan Journal of Humanities and Social Sciences*, 11, 4635 <https://doi.org/10.52131/pjhss.2023.v11i4.1909>
- Rizvi, M. (2023). Exploring the landscape of artificial intelligence in education: Challenges and opportunities. 01–03. <https://doi.org/10.1109/HORA58378.2023.10156773>
- Roshanaei, M. Olivares, H & Lopez, R. (2023). Harnessing AI to Foster Equity in Education: Opportunities, Challenges, and Emerging Strategies. *Journal of Intelligent Learning Systems and Applications*, 15, 123–143. <https://doi.org/10.4236/jilsa.2023.154009>
- Sytnyk, L & Podlinskyeva, O. (2024). AI in education: Main possibilities and challenges. *InterConf*, 45(201), 569–579. <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.05.2024.058>
- Xuan Vu, H. (2024). The implications of artificial intelligence for educational systems: Challenges, opportunities, and transformative potential. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 06(03), 101–111. <https://doi.org/10.37547/tajssei/Volume06Issue03-17>